

Handläggare
Karin Söderling
Telefon: 08 508 30121**Till**
KN 2016-06-15

Utbyggnad av Järva begravningsplats - etapp 1

Inriktningsbeslut

Förslag till beslut

1. Kyrkogårdsnämnden fattar inriktningsbeslut avseende utbyggnad av första etappen av Järva begravningsplats, till en beräknad investeringsutgift om ca 233 mnkr.
2. Kyrkogårdsnämnden ger förvaltningen i uppdrag att ta fram handlingar som underlag inför genomförandesbeslut till en utgift om 12,3 mnkr utöver tidigare nedlagda 13,0 mnkr.

Mats Larsson
förvaltningschef

Sammanfattning

Kyrkogårdsförvaltningen har tagit fram underlag för att kyrkogårdsnämnden ska kunna fatta inriktningsbeslut avseende investeringen i den första utbyggnadsetappen av Järva begravningsplats. Investeringen beräknas uppgå till sammanlagt ca 233 mnkr och omfattar en areal av ca 20 ha som innehåller ca 3000 kistgravar, urngravområden, minneslundar, en servicebyggnad och en ceremonibyggnad. Därutöver byggs ny infrastruktur och en våtmark. Utbyggnadsetappen beräknas projekteras och byggas under en tidsperiod 2016-2021. Projekteringen 2016 ska leda fram till underlag där nämnden kan fatta genomförandebeslut för investeringen. Genomförandebeslut tas tidigast vid kyrkogårdsnämndens decembersammanträde.

Stockholms kyrkogårdsförvaltning
staben

Hallvägen 14
Box 9
12125 Stockholm-Globen
Telefon 08 508 30121
Växel 08 508 30100
karin.soderling@stockholm.se
stockholm.se

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom staben och begravnings- och serviceavdelningen. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen 2016-06-01.

Bakgrund

Kyrkogårdsnämnden har sedan 2005 ett uppdrag från kommunfullmäktige att utreda och planera för en ny begravningsplats på Järvafältet. Flera alternativ till placering av begravningsplatsen har utretts och sedan 2008 är en placering inom fastigheten Akalla 4:1 aktuell för utredning. Området ligger i anslutning till Granholmstoppen norr om stadsdelen Tensta.

Detaljplanearbetet för den nya begravningsplatsen påbörjades 2008 och en internationell arkitekttävling anordnades 2009-2010. Förslaget "Öarna" av det danska arkitektkontoret Kristine Jensen Tegnestue i samarbete med arkitekt Poul Ingemann vann tävlingen och de fick sedan uppdraget att fortsatt gestalta begravningsplatsen. Ett program för detaljplan var ute på samråd 2012 och efter modifieringar togs ett förslag till detaljplan fram under 2014. I samband med framtagande av detaljplanen togs också en första kostnadskalkyl fram. Detaljplanen ställdes ut våren 2016 och förväntas antas av stadsbyggnadsnämnden efter sommaren 2016.

Utbyggnad av Järvafältets begravningsplats
etapp 1-Inriktningsbeslut

Omfattande utredningsarbeten genomförda

Parallellt med planarbetet har det gjorts omfattande utredningsarbeten avseende:

- Platsens geotekniska förutsättningar, genom sonderingar, provgropar samt övervakningar av sättningar. En stor del av planområdet omfattar den så kallade Granholmstoppen, som i huvudsak består av sprängstensmassor och schaktmassor från de år som tunnelbanan och bostadsområdena runt Järvafältet byggdes.
- Markprover har analyserats avseende innehåll av föroreningar.
- Ett forskningsanknutet projekt har genomförts för att utröna om strukturstyrning kan förbättra de lerhaltiga jordarna i området.
- Grundvattennivåerna har mätts och övervakats sedan 2009 och det har konstaterats att de låglänta partierna har dåliga förutsättningar för anläggande av kistgravar.
- Vattenprover både från grundvatten och ytvatten har analyserats utifrån förekomst av föroreningar.
- En särskild hydrologisk beskrivning har tagits fram.
- En riskanalys har genomförts angående eventuell påverkan på Stockholm Vattens dricksvattenledning belägen i anslutning till området.
- Två arkeologiska utredningar har genomförts för kartering och utvärdering av fornlämningsmiljöer.
- Kompletterande biotopinventeringar har gjorts i samband med framtagandet av detaljplanens miljökonsekvensbeskrivning.
- Två bullerutredningar har gjorts.
- Miljökonsekvensbeskrivningen är kompletterad med en utredning avseende hur projektet bidrar till ekosystemtjänster.
- En särskild miljökonsekvensbeskrivning av vattenhanteringen vid Järva begravningsplats har tagits fram.
- Ett gestaltungsprogram har tagits fram för hur projektet ska utformas avseende byggnader, gravkvarter, markgestaltning, belysning, infrastruktur, tillgänglighet.

Projektets mål och syfte

Bristen på framförallt kistgravar i nordvästra Stockholm är akut. Idag finns exempelvis inga muslimska gravplatser kvar att anvisa på Räcksta begravningsplats utan anhöriga hänvisas till

Strandkyrkogården i sydöstra Stockholm. På Spånga kyrkogård räcker kistgravarna till ytterligare några få år.

Projektet syftar till att långsiktigt säkra tillgången på gravmark i nordvästra Stockholm. Den nya begravningsplatsen om drygt 40 ha planeras kunna inrymma ca 20 000 gravar, varav ca 9 000 utgörs av kistgravar. Begravningsplatsen anläggs som separata ”öar”, gravområden, i ett rekreativt landskap. Utformningen medger flexibilitet och variation. Öarna ska ge en värdig inramning och ge utrymme för många olika begravningsstraditioner. Utbyggnaden kan ske etappvis, i 2-4 större etapper. Föreliggande inriktningsärende avser en investering för utbyggnad av den första etappen om ca 20 ha och 3 000 kistgravar.

Illustrationsplan över den första utbyggnadsetappen

En rimlig bedömning är att vid Järva begravningsplats kommer ca 150 kistgravsättningar ske varje år. Detta skulle innebära att den första etappen fyller behoven ca 20 år framåt. Nästa etapp bör därför färdigställas ca år 2040.

Projektet bidrar till uppfyllande av KF-mål och följer planeringsinriktningar och strategier i ÖP

Projektet bidrar till uppfyllande av *Vision 2040* och till KF målen *Ett Stockholm som håller samman, Ett klimatsmart Stockholm, Ett ekonomiskt hållbart Stockholm samt Ett demokratiskt hållbart Stockholm.*

Projektet ansluter till Översiktsplanens stadsutvecklingsstrategier nr 3 och nr 4 för hållbar tillväxt; *Koppla samman stadens delar* och *Främja en levande miljö i hela staden*. Därutöver följer projektet ÖP:s planeringsinriktningar: *2.4 En socialt sammanhållen och levande stad, 2.5 Idrott, rekreation och attraktiva grönområden, 2.9 En stad rik på upplevelser och kulturhistoriska värden, och 2.10 Miljö, hälsa och säkerhet i en tät storstad.*

Projektet ger utrymme för en mångfald av begravningsstraditioner i en rekreativ miljö. Projektet syftar till att skapa en ny mötesplats men också nya arbetsplatser på Järvafältet. Under byggskedet kan det dessutom bli aktuellt att knyta arbetsmarknadsprojekt till projektet. Barnperspektivet är viktigt i detta projekt eftersom den nya begravningsplatsen syftar till att ytterligare tillgängliggöra platsen. Att ersätta eller tillskapa ytor som kan fungera både för lek, rekreation och för pedagogik är ett delmål i sig. Dessa platser ska vara belägna mellan och utanför begravningsöarna. Värdefulla kulturmiljöer kommer att synliggöras, vårdas och utvecklas. Den biologiska mångfalden kommer att öka. Bullret ska minska och tryggheten ska öka. Ekosystemtjänster integreras i projektet.

Läs mer om planen på

<http://insynsbk.stockholm.se/Byggochplantjansten/Pagaende-planarbete/PagaendePlanarbete/Planarende/?JournalNumber=2006-16107&docview=1>

Åtgärder

Den första utbyggnadsetappen inrymmer ca 3000 kistgravar, urngravkvarter, minneslundar, en servicebyggnad och en ceremonibyggnad samt kompletterande infrastruktur med p-ytor och vägnät. Angöringen till området sker via Akallavägen. Alla gravkvarter och byggnader görs tillgängliga enligt stadens program för tillgänglighet *En stad för alla*.

Den planerade servicebyggnaden ska inrymma personalutrymmen, garage och förrådsutrymmen för maskinparken samt materialfickor och ytor för avfallsåtervinning.

Ceremonibyggnaden ska ha en ickekonfessionell och flexibel utformning för att kunna inrymma olika begravningsstraditioner och

varierande antal begravningsgäster. Invid ceremonibyggnaden anläggs en större trappa som också ska fungera som komplement vid större utomhusceremonier.

En illustration av ceremonibyggnaden

Alla vägar utformas som grusvägar och huvudvägnätet förses med belysning. Därutöver förses varje begravningsö med stämningsbelysning.

Illustration av "öarna" i ett rekreativt landskap

Allt dagvatten omhändertas lokalt i öppna diken. Parkeringsytor anläggs i anslutning till vägnätet och intill byggnader. Gravområdena utformas som öar, väl avgränsade med antingen staket eller så kallade ha-ha diken. Avgränsningar kan också utföras med återvunnen sten från området. Varje ö ges en tydligt markerad entré som särskiljer dem från det rekreativa landskapet.

Illustration av öar med sina tydliga entréer.

Eftersom större delen av området utgörs av uppfyllnader med framförallt sprängsten men även byggavfall av delvis okänt innehåll, grävs varje gravområde, gravö, ut och harpas igenom. Användbara massor återförs, kalkas och gravön fylls ut med nya massor. Oanvändbart material körs bort, eventuellt till deponi. Det rekreativa landskapet kompletteras med en större våtmark som också kan ta hand om yt-, dag-, och dränvatten från begravningsplatsen.

Planeringsorganisation

Detaljplanen har tagits fram i samarbete med en projektgrupp på Stadsbyggnadskontoret med representation, förutom från stadsbyggnadskontoret och kyrkogårdsförvaltningen, från

miljöförvaltningen, trafikkontoret, kulturförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista. Exploateringskontoret har också i ett senare skede anslutit till projektgruppen.

Kyrkogårdsförvaltningens projektledare har hållit ihop utredningsarbetet med hjälp av arkitekter och konsultexpertis avseende kostnadskalkyler, mark- och geoteknik, grundvatten och vattenfrågor och andra miljöfrågor, exempelvis buller, kulturmiljö och riskanalyser. Till projektet har också knutits referensgrupper; en intern referensgrupp bestående av medarbetare från olika delar av förvaltningen och en interreligiös referensgrupp med representanter från olika trossamfund.

Eftersom projektet under 2016 övergår till projektering, framtagande av system-, och bygghandlingar samt nya kostnadskalkyler inför framtagande av genomförandebeslut, har en projektledare handlats upp under våren 2016. Denne beräknas kunna ta över projektet efter sommaren 2016 och forma och handla upp en ny projektorganisation.

Projektorganisationen kommer fortsatt att bestå av en projektgrupp med berörda förvaltningar enligt ovan samt en projektorganisationen med olika konsultgrupper arkitekter, geoteknik, mark, hydrologi, VA, VVS, el, mm. Referensgrupperna kommer också fortsatt vara knutna till projektet.

Styrgrupp

Styrgruppen består av förvaltningschefen, chefen för begravnings- och serviceavdelningen, projektledaren och huvudprojektledaren.

Tidplan för projektet

Under hösten 2016 beräknas systemhandlingar tas fram som kan utgöra underlag för genomförandebeslut. Genomförandebeslut tas tidigast vid kyrkogårdsnämndens decembersammanträde.

Bygghandlingar tas fram under 2017 och om detaljplanen då vunnit laga kraft söks bygglov och andra nödvändiga tillstånd.

Upphandlingar av entreprenader kan tidigast ske sommar/höst 2017 med byggstart tidigast under sista kvartalet 2017.

En logistikplan för genomförandet tas fram i samband med projekteringen. Utbyggnaden sker etappvis avseende masshantering, husbyggnad mm. Olika entreprenadformer kan bli aktuella för olika delar. Även arbetsmarknadsprojekt kan kopplas till delar av byggproduktionen. En bedömning är att ca 60% av

entreprenaden kan vara färdigställd år 2020 och resterande delar färdigställs 2021-2022.

Projektets lönsamhetskalkyl, projektram och budgetkonsekvenser.

Mellan 2009 -2016 har sammanlagt KF reserverat ca 45 mnkr i kyrkogårdsnämndens investeringsbudget för projektet. Ca 13 mnkr har förbrukats av dessa medel. Huvuddelen handlar om tekniska konsulter, utredningar, inventeringar, arkitektkostnader samt kostnader för informationsinsatser och för arkitekttävlingen. Stadsbyggnadskontorets kostnader för framtagande av detaljplanen, tekniska underlag med mera utgör också en stor kostnad i projektet.

Kostnadskalkyl

Den kostnadskalkyl som nu tagits fram för utbyggnadsetapp 1 redovisar tillkommande kostnader för första utbyggnadsetappen på ca 220 mnkr.

Beräknade kapitaltjänstkostnader:

Avskrivningstiderna varierar för olika delar av projektet men snittiden beräknas till ca 33 år.

		Mnkr	Avskrivningstid	Amortering
Mark/ Anläggning		80	33	2,42
Vägar/Trappor		23	33	0,70
Va		5	33	0,15
Plantering		10	20	0,50
Damm		7,5	20	0,38
Ceremonilokal		26,5	50	0,53
Servicebyggnad		32	20	1,60
Inarbetat		13	30	0,43
Projektering		20	30	0,67
Byggledning		12	30	0,40
Byggherre		4	30	0,13
		233		7,91
Ränta 1,75 %				4,08
Kostnad år ett				11,99 mnkr

Budgetkonsekvenser för kyrkogårdsnämnden

Begravningsavgiften uppgår 2016 till 7,5 öre. Nämnden har getts budgetförstärkningar under 2015 och 2016 för att prioritera underhållsinsatser. Begravningsverksamheten har dessutom genererat överskott de senaste åren som fonderats. Begravningsfonden uppgick vid årsskiftet 2015/2016 till 68,1 mnkr. Vid en avskrivningstid enligt ovan beräknas utbyggnaden av Järva begravningsplats etapp 1 generera ca 12 mnkr år 1 i kapitaltjänstkostnader. Därefter minskar kapitaltjänstkostnaden med ca 150 tkr år 1, 300 tkr år 2, 450 tkr år 3 etc. Detta beräknat på dagens räntenivå som kan förändras över tid.

Driftskostnader för den nya anläggningen, etapp 1.

Den första etappen kommer fullt utbyggd innehålla ca 5 ha gravmark. I enlighet med de nyckeltal som tagits fram skulle detta motsvara en driftskostnad på ca 1,1 mnkr/år i arbetskostnader och (10 arbetstimmar/100 ha)+10% i underhållskostnad, vilket motsvarar en kostnad på ca 1,3 mnkr/år. Därutöver tillkommer kostnader för gravsättning, administration, kapellvårdar med ca 0,5 mnkr/år.

Driftsättning beräknas kunna ske 2019-2020.

Samråd

Samråd om beslutsunderlaget har skett med stadsledningskontoret 2015-05-26.

Projektets påverkan på andra nämnders eller bolags verksamhet och ekonomi

Idag har Stockholms stads trafikkontor ett övergripande ansvar för driften och skötseln av området. Skötseln ska ansluta till Järva kulturreseervats skötselplan.

Trafikkontoret har idag ett samarbete med arrendatorn av Hästa Gård om skötseln och underhållet av reservatet. En stor del av området för den nya begravningsplatsen ligger inom ett område som idag, via ett nyttjanderättsavtal, disponeras av Järva Discgolf Park. Nyttjanderätten innebär att företaget kan nyttja området för en 18-håls discgolfbana mot att de också sköter området. Företaget har dock i strid mot avtalet byggt ut banan till en 27-hålsbana samt en mindre korthålsbana. Bedömningen är dock att en 18-håls discgolfbana skulle kunna inrymmas på platsen även under den tid som begravningsplatsen första etapp byggs ut och tas i drift.

Stadsbyggnadskontoret har idag ett uppdrag att försöka hitta en ersättningsplats för Järva Discgolf Park.

I och med att detaljplanen vinner laga kraft genomförs en fastighetsbildning och ett exploateringsavtal upprättas där kyrkogårdsförvaltningen tar över driftsansvaret och som därmed belastar kyrkogårdsnämndens budget och inte trafiknämnden som idag.

Trafiknämndens kostnadsminskning får anses marginella.

Miljökonsekvenser

En miljökonsekvensbeskrivning har tagits fram som också värderar hur projektet kan bidra till förvaltning av ekosystemtjänster. En sammantagen bedömning är att projektet bidrar till positiva konsekvenser för miljön:

” Den nya begravningsplatsen kommer kunna stärka den samtida kulturella kopplingen till platsen. Begravningsplatsen kan genom sin gestaltning bli en målpunkt i sig. Nya värden tillförs området bland annat då nya mötesplatser skapas. Kulturverksamhet kan bli möjliga att utöva i ceremonibygnaderna, och det nya våtmarksområdet blir ett intressant besöksmål.

De kulturhistoriska värdena kan stärkas genom att betesdriften utökas, vilket bidrar till god förvaltning av jordbrukslandskapet, och det historiska vägnätet tas om hand. Planen medför att mer betesmark tillgängliggörs. Landskapsbilden kommer att förändras men vara väl anpassad till landskapets skala och struktur.

Områdets tillgänglighet bedöms öka framförallt genom det finmaskiga nät av stigar som anläggs samt genom den nya tillgänglighetsanpassade grusvägen upp till Granholmstoppen.

Planens negativa konsekvens innebär att utövare av discgolf på lång sikt inte kan fortsätta på denna plats, dock pågår utredning om alternativ placering. Skärmflygarföreningen som använder Granholmstoppen bedöms kunna fortsätta sin verksamhet under första utbyggnadsfasen och troligen även när begravningsplatsen är fullt utbyggd, eventuellt med vissa restriktioner.

Planen medför att påverkan på grund- och ytvatten från Granholmstoppens förorenade massor minskar, medan näringstillförsel från jordsatt stoft till grundvattnet riskerar att öka. Endast en liten del av näringen bedöms hamna i ytvattendragen tack vare dränering och goda reningsmöjligheter. Våtmarker anläggs, vilket är positivt för Igelbäckens vattenflöden.

Planens konsekvenser för biologisk mångfald förväntas bli positiva eftersom våtmarker återskapas, värdefulla grövre träd sparas, och nya träd planteras. Dessa åtgärder, tillsammans med den ökade hävden, gynnar området olika spridningssamband.

Under byggskedet kan föroreningar, främst tungmetaller och PAH:er, frigöras från Granholmstoppen, vilket innebär en måttlighälsorisk för människor som vistas inom området under detta skede. Bullerstörning från krossverksamhet kan tillkomma..” (..)

Planen bedöms vara förenlig med Miljöbalkens och PBL:s hänsyns- och hushållningsregler

Hela MKB:n finns på

<http://insynsbk.stockholm.se/Byggochplantjansten/Pagaende-planarbete/PagaendePlanarbete/Planarende/?JournalNumber=2006-16107&docview=1>

Kommunikationsplan

En kommunikationsplan togs fram under 2011. Till projektet har bland annat kopplats en referensgrupp med religiösa företrädare. Informationsinsatser kring projektet har genomförts vid stadsdelsnämndernas öppna sammanträden och vid olika evenemang som arrangerats i närområdet, bland annat Tensta marknad, nationaldagsfirande i Rinkeby samt arrangemang genomförda av Vision Järva-projektet. En särskild anslagstavla har byggts på Järvafältet för att kunna inrymma information om projektet. I samband med att projekteringsfasen kommer igång finns behov av att ytterligare förstärka kommunikationsinsatserna i lokalsamhället.

Bedömning av risker och osäkerhetsfaktorer

De risker som identifieras kan kopplas främst till projektets tidplan och kostnader:

Tidplanen kan påverkas av

- Detaljplanens antagande. Om detaljplanen överklagas kan tidplanen förskjutas. En konsekvens av detta är att gravplatser för alla trosinriktningar inte kan erbjudas i norra och västra Stockholm. Detta innebär också en kostnadsökning. *Åtgärd:* Parallellt med detta projekt utreds förutsättningar för kistgravkvarter vid Råcksta begravningsplats.
- Att myndighetsbeslut finns på plats. Ansökan om dispens från markavvattningsförbud, tillstånd för markavattning och utsläpp av dränvatten samt anmälan av vattenverksamhet har inlämnats hos Länsstyrelsen och miljöförvaltningen 2015. Reservatstillstånd behövs vid anläggningsarbetena. *Åtgärd:* En logistikplan tas fram för att reda ut behövliga reservatstillstånd.

Kostnader

- Markens beskaffenhet och geoteknik
Markens beskaffenhet i området kan ställa krav på saneringsarbeten samt stabiliseringsåtgärder inom gravområdena där kostnaderna delvis är okänd idag. *Åtgärd:* I de kostnadskalkyler som tagits fram har en mycket hög risk räknats in. Val av entreprenadform är också väsentlig för kostnadskontroll. Delade entreprenader prioriteras.
- Nya lag- och hänsynskrav som kan medföra ytterligare åtgärder för att klara reservatstillstånd och markavvattning och som kan innebära ytterligare kontrollprogram mm. *Åtgärd:* En riskanalys görs för att projektet inte ska påverka Fortums anläggningar i området.

Plan för uppföljning

I samband med framtagande av underlag för genomförandebeslut görs en uppföljning av detta inriktningsärende.

Förslag till beslut

Kyrkogårdsförvaltningen föreslår att kyrkogårdsnämnden fattar inriktningsbeslut avseende utbyggnad av första etappen av Järva begravningsplats, till en beräknad investeringsutgift om ca 233 mnkr. Kyrkogårdsnämnden ger förvaltningen i uppdrag att ta fram handlingar som underlag inför genomförandesbeslut till en utgift om 12,3 mnkr utöver tidigare nedlagda 13,0 mnkr.